

CONCORDIA

Фирмин Жемије, директор париског Одеона и директор Националног Позоришта, један од првих француских редитеља и глумаца и пропагатор „Интернационалног Позоришног Удружења“.

Firmin Gémier, direktor pariskog Odeona i direktor Nacionalnog Pozorišta, jedan od prvih francuskih reditelja i glumaca i propagator „Internacionalnog Pozorišnog Udruženja“.

Comoedia

излази сваког понедеоника. Главни уредник *Никола Б. Јовановић*. Власник Издавачко Удружење „Илустрација“ — Београд, Косовска 11.

F. Gémier o svojim planovima

Slavni francuski režiser i glumac daje interview za „Comoedi“ o stvaranju „Univerzalnog pozorišnog udruženja“

Pariz, 22 decembra 1925

Aktivnost Firmina Gémiera u poslednje vreme naročito je porasla. Tek nedavno izdao je brošuru o svojim planovima za stvaranje „Internacionalnog pozorišnog udruženja“, i već je toliko zaokupljen radom u tom smeru, da je morao uzeti sebi druga u upravi „Odeona“ (g. Abrama), da bar ima netko tko će da ga zameni na čelu „druge franceske bine“, za vreme njegovih sve češćih putovanja u inozemstvo.

Kroz posljedni mjesec dana bio je g. Gémier u Londonu, Berlinu, Beču i Budimpešti. Tamo je posvuda sa najvećim uspjehom propagirao ideju pomenutog pozorišnog udruženja i posvuda je bio primljen sa naročitim počastima i pažnjom. I u francuskoj štampi, naročito stručnoj, piše se mnogo o Gémierovim planovima i podaje mu se naročita važnost. Ima doduše i poneki protivnik, ili radje skeptičar, pa je s te strane sa malo ironije bačena i fraza o „teaterskom Locarnu“ što ga g. Gémier spremi, ali je g. Gémier ironiju primio sa ponosom, tvrdeći, da će biti najsretniji, bude li mogao delo započeto u Locarnu podupret i sa stvaranjem svog teaterskog udruženja.

Kad se g. Gémier vratio iz Beča i Budimpešte, pošao sam da ga pozdravim, da mu čestitam na uspesima i usput mi je pala misao, kako bi bilo da ga zamolim, da mi kaže nešto za našu „Comoedi“. Posve naravski, pristao je odmah sa običnom svojom ljubežljivošću i ja sam stao da ga ispitujem.

— Našu bi jovnost silno intresiralo da upozna tačno Vaše namere i Vašu svrhu. Budite tako ljubezni, pa mi ih objasnite.

— U kratko govoreći, ja zaista hoću, da stvorim jedno udruženje u duhu zamisli intelektualne sekcije Lige Naroda u Ženevi. Nije to politika. Politika vodi do intriga, sporova i ratova, a cilj je umetnosti, da proširuje intelektualne i osećajne horizonte, koji su uvek bili skloni miru i medjunarodnoj snošljivosti. Narodi treba medjusobno da se što bolje upoznaju, naročito najvišim svojim osobinama, u znanosti i umetnosti. Tu se otvara prozor u konkretnе moje namere. Danas pozorišna umetnost svakog naroda živi načinom sama o sebi, i često se dogadja da se s prezirom govori o pozorišnim nastojanjima drugog naroda, samo zato jer ih se ne pozna, ili krivo pozna. Koliko bi se narodi manje mrzeli, kada bi znali

kakove dobre strane jedni i drugi imaju! Ili u teaterskom praktičnom pogledu: koliko puta se ne dogadja da se mi u Parizu mučimo da rešimo jedan scenički problem, ili pitanje nekog novog aparata za binu, a to je isto možda negde kod drugog naroda već davno rešeno, dok mi za to ne znamo. Ili obratno: vi ne znate za naše. Koliki tu gubitak napora i vremena! I napisetku, koliko bi više impulsa bilo, koliko više prilike za autokritiku, uporedjivanje i za plodonosnu utakmicu u pozorišnom stvaranju, kada bi sva pozorišna nastojajna dolazila do internacionalnih foruma.

U doba današnje borbe o život, koja često poprima antiumetničke i antiintelektualne tendencije, najsnažnije sredstvo otpora i afirmacije umetničkih interesa i pozicija biti će u jednom moćnom udruženju, u zajedničkoj borbi, radu i propagiranju umetničkih ciljeva.

— Odlično! A kako Vi zamišljate organizaciju tog udruženja, podržavanje veza, i t. d.?

— U mojoj brošuri je već čitav plan o tome. Svaka nacija imati će *nacionalno pozorišno udruženje*, koje će okupljati sve dostoje prestatvike dramatske i muzičke umetnosti. Svako nacionalno udruženje imati će oko petnaest sekcija, i to sekciju za dramatsku književnost, za opera dela, pevačku, orkestralnu, administrativnu, dekorativnu, i t. d. i t. d. Vodstva nacionalnih udruženja moraju biti u redovnoj medjusobnoj vezi, a naročito moraju držati vezu sa internacionalnim Savetom Udruženja. Nacionalna udruženja izdavati će *svoj list* (dnevnik, sedmičnik, ili mesečnik) u svrhu divulgacije nastojanja svoje i strane pozorišne umetnosti. Svake godine, u aprilu ili maju držao bi se (za sada najpre u Parizu) *veliki internacionalni kongres* svih nacionalnih udruženja, skupa sa velikim festivalom i salonom. Kongres bi priredilo vodstvo internacionalne unije, koje bi se, osim toga, brinulo za stalne veze, sakupljalo i proučavalo izveštaje i nastojanja pojedinih nacionalnih udruženja, stvarala statistike i davala sve potrebite podatke, bilo pojedinačno, bilo preko *jednog velikog centralnog lista*, koji bi redovito pratilo pozorišnu umetnost svih naroda okupljenih u uniji. Za *festival* bi se sagradila posebna tri pozorišta iz lakog materijala i lako promenljiva, tako da bi se usvako vremedale u njima instalirati najmodernije naprave, koje su za jedno prikazivanje potrebite. Festival bi mogao da traje dva meseca, maj i juni kada u Parizu ima najviše stranaca, i na njemu bi svaka nacija dobila priliku, da sa *svojim* silama i sa *svojim* tehničkim sredstvima iznese pred internacionalni forum najbolje što ima u dramskoj, opernoj, glumačkoj, pevačkoj, režijskoj i dekorativnoj umetnosti. Od kolikog bi to bilo dobitka, ne treba ni da Vam kažem. A osim toga stvorio bi se i jedan *salon pozorišne dekorativne umetnosti* svih nacija, kao i izložba pozorišne literature. Napisetku, udruženje bi se brinulo, i za što ćešću izmenu pozorišnih delâ i silâ, i izvan ovih redovitih festivala.

— Jeste li zadovoljni sa dosadašnjim uspehom Vaših nastojanja?

ПРВО ДЈЕЙСТВІЕ.

ПОЗОРІЕ є СОБА

У

ДВОРУ ЦАРА УРОША.

ПРВО ПОЗОРІЕ.

ВУКАШИНЪ И НИКОЛА АРСОЕВИЋЪ

ДОБУ ОБАДВОЙЦА УПЛАНИРЕНІ.

Вукашинъ (алогито) Говори штое?

Никола. (подомо *Погледајки*) смелисе
овде Господару Вера поверити? (ногако) јер је
зидови хадаље уши имају, веле напиши Старцы.

Вукашинъ. (нестерпљиво). Бре он, ест: можешъ поверати своме Господару; Царь спава сній-
ме и цела дворъ. Говори штае?

Никола. Плахида је овде Господару!

Вукашинъ. (гримесе) Плахида? (громовито)
Плахида је овде?

Никола. О! Господару, овде је тај стран-
ни Судија да се мора у теби молити. Глазе, јоће.

Вукашинъ. (одреке је *Peg* и *Jerry*) та неће
(за *Мого* руку) док је овога јонцића изненадио
Пријатељи ће брзо писати чумогу, неће велимо

Стефановића „Смрт Уроша V.“, Stefana Stefanovića „Smrt Uroša V.“, 1
страница првог издања, у пишчевој ста- strana prvog izdanja, u piščevoj staroj
лој редакцији, оригиналној.

Репродукција: В. Ј. Ђенчића, Београд

„Пег, срце моје“ у београдском Манђежу.
Л. Бабићева као Пег и В. Богић као Ђери,
јудан тутор или сасвим нормалан љубав-
ник и вереник.

Photo: В. Ђенчић, Београд

— Upravo iznenadjen. U inostranstvu sam naišao na najbolji odaziv, a tako i u Parizu. Mi ovde već marljivo držimo sednici i već imamo gotove sekcije. Sad sam već pozvan, posle Londona, Berlina, Beča i Budimpešte, da dodjem u Prag i Varšavu i poći će čim svršim režiranje jedne Romain Rollandove drame, koju su sada započeli u Odeonu. Kako vidite, dobra stvar se širi kolosalno.

— A mi u Jugoslaviji, kada ćemo mi imati sreću da Vas vidimo?

— Ja bih od srca sada da to bude čim pre. Nisam nikada bio u Jugoslaviji, ali po svemu što znam o njoj, silno me interesira.

— A propos! Kakvu bi ulogu u Vašim planovima mogli da igraju manji narodi, n. pr. Jugosloveni?

— Kao i veliki, a katkada i veću možda! U politici postoje mali i veliki narodi, ali u umetnosti mali narod može da bude veći od daleko brojnijeg. Ja nažalost samo u malenom poznam pozorišna nastojanja Jugoslovena, ali znam da su ona i ozbiljna i interesantna, a dramska književnost da je na visini. Vidite, kad bi već funkcioniralo udruženje, ja bih sve to mnogo bolje poznavao i grdna je nepravda za vas i za mnoge druge, da se to ne zna. Ja osećam u Jugoslovenima nešto jasno i izrazito, a to mene uvek privlači.

I tako smo završili. G. Gemier je morao da podje već u garderobu, gde je imao da se maskira za ulogu Shylockau „Mletačkom trgovcu”, koju on tako briljantno igra. Na posletku mi je, na moju molbu, dao i svoju fotografiju za „Comoediu”, i pozdravili smo se sa srdačnim: „Do vidjenja!”.

Zar ne da bi to zaista bilo interesantno, da i Beograd i Zagreb, usput sa Pragom i sa Varšavom, pozovu g. Gemiere, koji je, povrh svega ostalog, i šarmantan konferensijer?!

N. Bartulović

Брана

Рецитовао код „Коларца“ приликом дочекивања Нове 1926 године

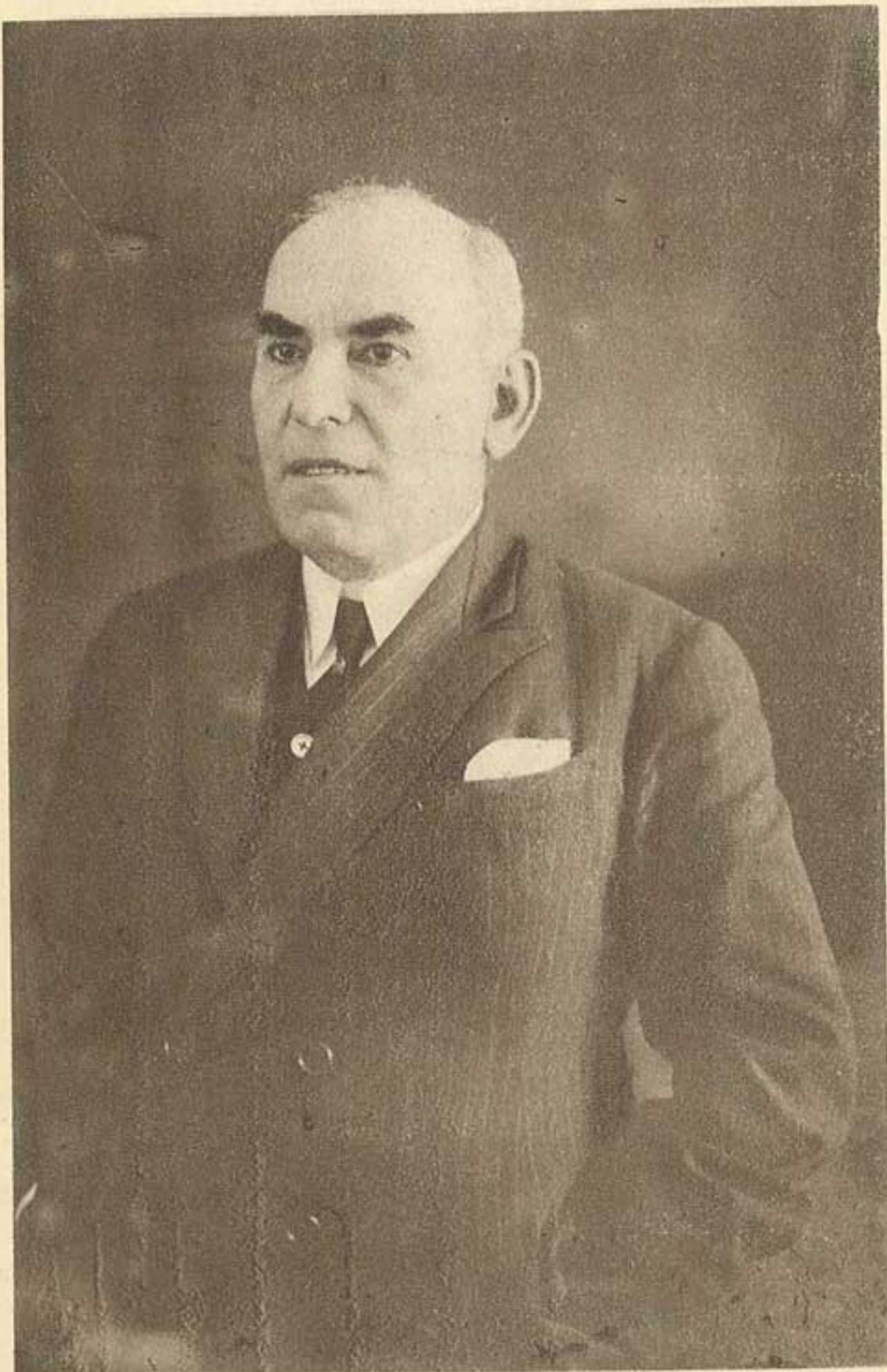
Г Л У М А Ц

Човек ил' биће више? Ил' снага која гори,
Да својим пламом збрише све што у веку створи?
Ил' је геније дани, ил' демон ноћних тмина?
Ил' оличење мана, ил' израз свих врлина?
Је ли вајар свога трупа? Ил' сликар душе чије?
Или је све то скупа — ил' ништа од тог није?...

За тренут сјајан, свечан, у крилу мркље ноћи,
Он је заточник вечан чаробне, тајне моћи.

А када блесне њему тај светли часак тили,
Он даје живот свему и свој му живот мили.
Све што у души скрива, што ћути ко смрт роба
Све он то у реч слива! — Освета, страх и злоба,
Надање, љубав, жудња... Што моћ и очај створи —
Што срећа дади судња — све у том часу збори!
Срце му сило игра, као да није једно —
Час зечје, час ко тигра, час жарко, час је ледно...
Улога како зада, креће се тише, јаче —
Дизже се или пада; смеје се или плаче!
Смешан у једној сцени, у другој бес га проже —
Убија! Бесом пени — чини звер што може!
Тиранским гласом грми и ропским плачем моли...
Данас је сав у срми а сутра сужањ голи —
Просјачки штап му мио! Нек жезал царски смрае!
Цезар и краљ је био, сад проси хлеба мрве...
Јејоном суманут зверски, други пут биће здраво;
Грешник ил' занет верски — Јехова или ђаво!
Што беше и што бива и оно што ће бити,
Све то у игру слива и својом маштом кити,
И срце своје чупа на радост гледалаца,
Да усхићена група пљеска и цвеће баца!
Трибуку круну носи док лавор-венац стече.

Успех га диже, коси, — бујицом век му тече...
У више свере лети, над мемлом светских тмуша,
За душу ту подети светира гласе слуша,
И ствара живо дело од своје сржи, кости —
Док гледалиште цело, тај форум уметности,
Сведоцима се крича. Ту је и судац строги:
Како осећајног срца одјекну куџни многи
И покличи се стопе и блесне слава жива!...
Ал' се завесе склоне! И све то прошлост бива!
А хроничарска чета ту прошлост једва среде
И ол' глумчевог дела ухвате сенке бледе!
А он сав живот меће у дело то што мине,
И све за педаљ среће и скучен простор бине!
И тек као снага клоне у ирне смрти крило,
Погребна звона звоне: „Све је обмана било!
Све мешавина маште — што руши или јача —
Све игра славе таште од смеја и од плача!
Запосних снова смена; заглух сиренског звука
Све магла, дим и пена... Све је обмана пук!...
И тад и стварност јасну у том тренутку спази,
Кад му већ очи гасну и мрак у душу слази...
Талија, пунा бола, кити му венцем чело.
А од његових рола тужно се коло сплело

Михајло Исајловић, који је режирао Стефано
фановићеву „Смрт Уроша V“

Нар. Позориште у Скопљу

„Електра“ од Хофман-
стала у режији А. Ве-
решчагина: Живка Ср-
дановићка (Електра) и
Добрела Џимић (Кли-
тунестра).

„Електра“ од Hofman-
stala u režiji A. Veres-
čagina: Živka Srdanović
(Elektra) i Dobrica Đi-
mić (Klitemnestra)

Mihajlo Isajlovic, koji je rezirao Stefano
vićevu „Smrt Uroša V“

Да ропац глумца чује, у химну славе стопи
Да њоме слове спује новом, ког бина опи...
А смрт лешину грли и љуби лице свело...

Умро је глумац врли и с'ним његово дело!

Брана.

У очекивању

Бориса Годунова

Несумњиво, да ће за нашу Оперу бити датум, кад се **Борис Годунов** појави на сцени, нашој сцени врло младој, која не броји ни деценију живота. Несумњиво да ће управа имати пун ком похала, пуне уши ташња, бар прве вечери појања и царствујушчења Али се прибојавам за после, за живот на репертоару, јер је данас вештина живети и истрајати на афиши. Сви композитори немају ту моћ, чак ни најдубљи, најраснији, чим се пресаде у другу земљу. Под туђим небом... Неки на то нису ни мислили.

Имам један поразни пример у Паризу. Репризирао се, почетком децембра, први пут у сезони, **Борис Годунов**, у великој париској Опери. Париз је у то доба био препун странаца. Есхибиционе позориште правила су одличне пазаре сваке ноћи. Али, када сам ушао у Оперу вечери Годунова, видео сам да тај космополитски Париз ни најмање није био привучен **Борисом Годуновом**. Читави редови фотеља, где долазе *hobituës*, остали су празни. Кућа је била тужно ровашена.

И више никако Годунов се није поновио у Паризу, на великој позорници Опере. Бар све до сада.

Можда иностранице буни руска широта душа, руска дужина текста. Скраћивали га непрестано и у више мањова. Партитура је била сва шарена од плајваза разних боја и прекрижавања у разним епохама, и једва су успели да се заврши тачно у поноћ. Публици је било главно да се што пре сврши. А можда их још поред обиља мотива и илспирације Мусорског и значаја Корсакова, занос Пушкинов не захваћа. Остају чудно индиферентни када се дигне завеса и у ћелији Чудовог манастира отац Пимен пред светиљком запоји:

„Јешко одно, последње сказање — и љетопис окончена моја, испољен долг, завјешчан от Бога мије, грјешному...

Ништа их не узбуђује ни у светости дијалога, једне историјске зоре 1603. године. Једино сцена у крчми, на литванској граници; два распојасана црноријесца, кад се разиграју и потраже ефект у партеру. Тада га доиста нађу срећном својом комиком. Цео партер и галерије, и то у Паризу, пљешће као луд, после слике у крчми, успешним креаторима богоугодника покојних Мисаила и Варлама.

Надам се да ће код нас величанствени **Борис Годунов** проћи са више обожавања и појимања. Осетићемо тих вечернију трагичнију Русију, тамну, сироту, бујне крви, помпезних сдечји, заглушујућих звона са златних кубета православних, Русију бојара завереничких и свемоћности цара, који дрхти пред савешћу својом јузом преслабо чедо, дрхти и умире на подсмећу својих робова. Уживићемо у нашем великому, крвавом словенству. Надовезиваћемо предања и појања о Борису за предања њихових предака о трагедији Немањића, о драмама на дворима у Неродимљу и Призрену. И видећемо још једном да смо браћа исте крви. За нас ће Борис бити дивна и генијална књига о ономе што је негда било у Земљи наших баћушки. Одлазићемо скрушену на Годунова, као у цркву на молитву.

М. Св.

Вођа

Борис Годунов: кратак садржај по сликама

Музичка драма у четири чина, с прологом. Текст по Пушкину и Каракину превео В. Живојиновић. Музика од М. П. Мусорског. (Издање књижаре Рајковића и Вуковића, Београд — Теразије),

ПРОЛОГ

1. *слика*. — У дворишту манастира Новодјевићиј код Москве пристав гони окупљени народ да не штеди грло кличући Борису, који опет ни да чује за царски престо. Бојарин Џелкалов препоручује народу исто то. Хор хадија позива народ и свештенство да пођу у сретање новоме цару.

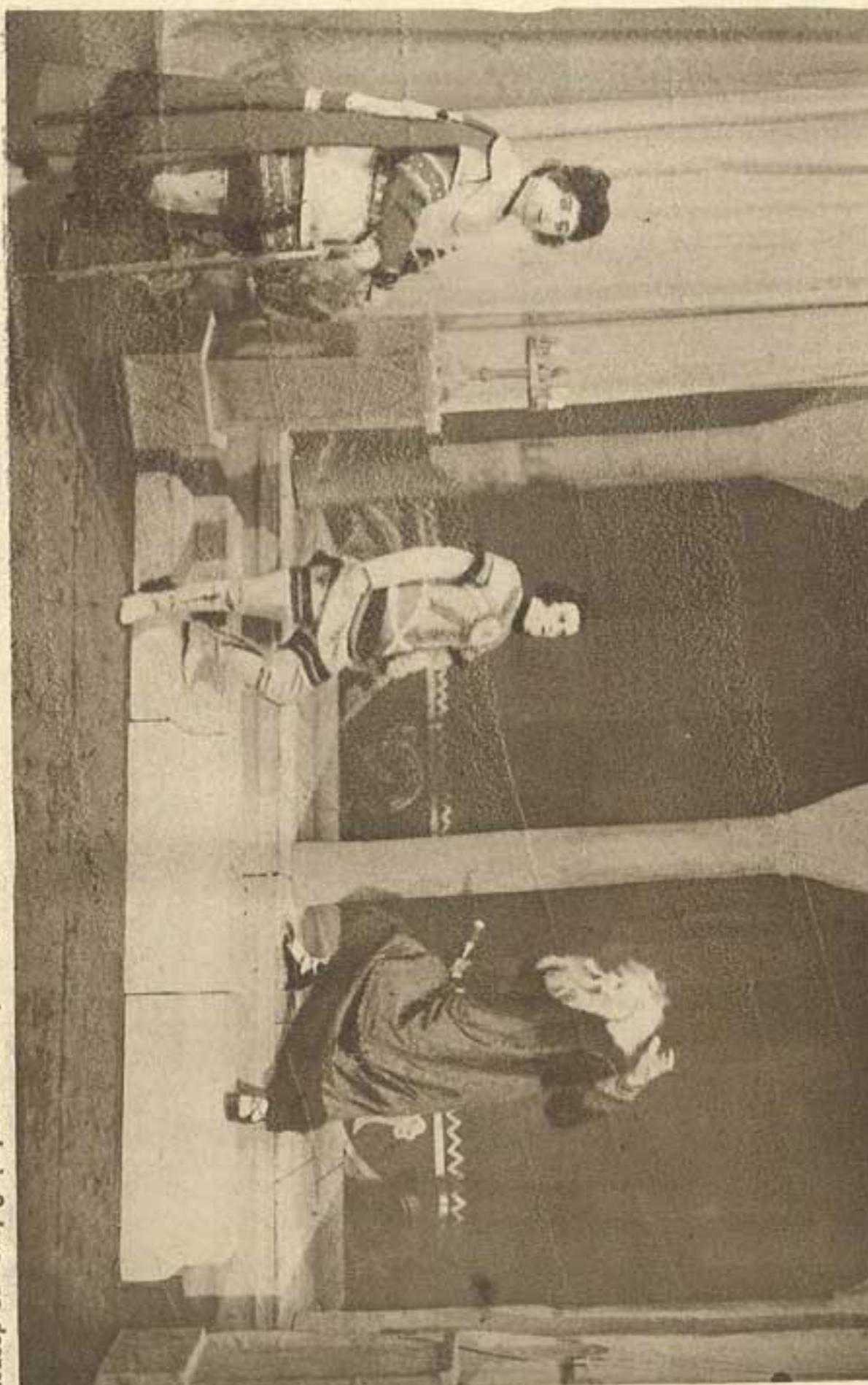
2. *слика*. — У Кремљу. Сва звона. Степенице катедрала. Крунисање Бориса Годунова за цара. Шујски први кличе новоме цару; за њим народ и бојари, док самог Бориса спопада зла слутња. Зато призыва у помоћ божију и сени свих дојадаљих владара руске земље. Позива на пир и бојаре и сиротињу, а они му кличу: „На многа љета“ и „слава“.

ПРВИ ЧИН

1 *слика*. — Чувена сцена у Чудовском манастиру, код Пушкина у поеми класична.

Пимен, старац, завршује свој летопис последњим ставом јер, као што жижак његов догорева, тако и живот му, те мора писање летописа завршити.

Григорије, његов ћак и искушеник, буди се из кута у коме је спавао и сањао, већ и по трећи пут, сан који га мучи. испео се, као он, уз стрме лестве на торњ, а под њим Москва. И сви, доле, показују на њега. А он се трза, павши главачке на под.

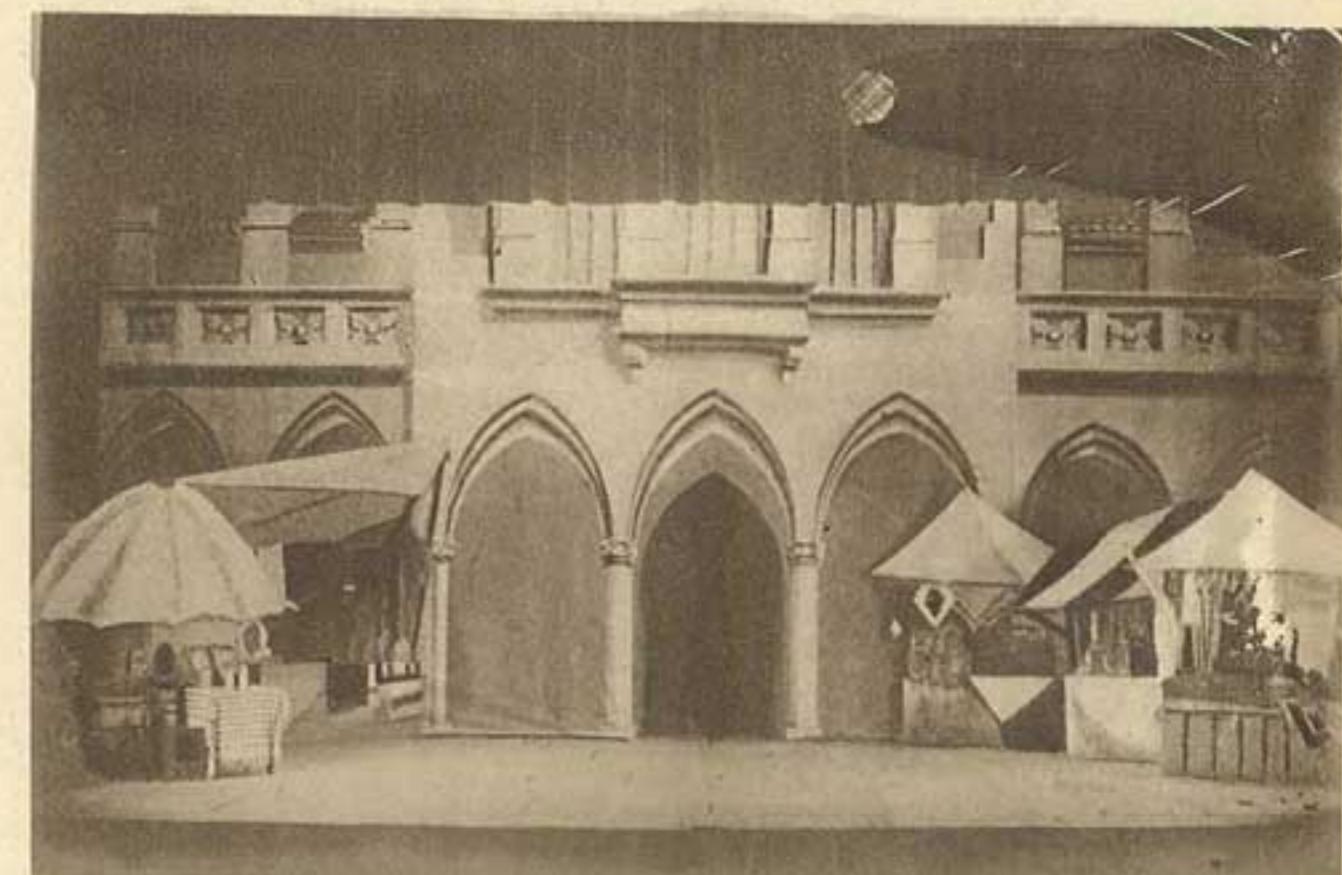
"Смрт Уроша V" у Београду, на премиери. С лева на десно: Југ "Smrt Uroša V" u Beogradu, na premieri. S leva na desno: Bogdan (Гавриловић), Урош V (Јовановић) и Марко Краљевић Bogdan (Gavrilović), Uroš V (Jovanović) i Marko Kraljević (Dobrica Milutinović)

— Фото: Вл. Беџич, Београд —

VII. slika iz baleta „Pan Twardowski“ L. Rózyckoga u zagrebačkom Kazalištu (u Svemiru). Naerti V. M. Uljanićeva.

VII. слика из балета „Пан Твардовски“ Л. Рожицкога у загребачком казалишту (у Свемиру). Нацрти В. М. Уљаничева.

III. slika iz „Pana Twardowskog“ u Zagrebu (Trg u Krakovu). Naert V. M. Uljanićeva.

III. слика из „Пана Твардовског“ у Загребу (Трг у Кракову). Нацрти В. М. Уљаничева.

— Foto: Tonka, Zagreb. —

Пимен младићу препоручује пост, а сам прича догађаје у држави, који су се дододили за његова живота. Гледао је Ивана Грозног, како је као монах прости у смирености умро. сирови и страшни цар... и благу владавину сина му Фјодора, који је своје дворе преобратио у избе манастирске. И земља процвела. Најзад, „узесмо за цара убицу, грешни ми”, јер он је убио царевића. Убица је *Борис Годунов*. Убијени царевић пак био би врињак Григорију, — и тај грех Борисов бића последњи запис Пименов. Даље нека Григорије води ту летопис.

Јутрење. Хор калуђера. Григорије испраћа Пимена и проглаши Бориса, којега тако тешко оптужује летописац.

2. слика. — Крчма на литавској граници. Крчмарнична песма о зелен-патку. Наилазе калуђери скитачи, Мисаил и Варлаам; за њима Григорије, то јест Лажни — Димитрије. Варлаамова песма о крвавој отмици Казани од Турака. Григорије се распитује код крчмарице о тајним болазима за Литву. Наилазе стражари, који траже одбеглог искушеника Григорија. Имају чак и потерницу, али су неписмени, па им је чита сам Григорије, на њихов захтев, пошто је он једини био писмен. Да не би прочитала осталима свој лични опис, Григорије чита лажне податке, према спољашњости Варлаамовој, којега стражари хоће да спетљају већ и зато што код њега подозревају новац, — али кад калуђер виде да је загустило, од једном и сам умде да чита и прочита тачно опис, из кога сви одмах виде да је трљжен Григорије. Григорије нагло искаче кроз прозор; они за њим. Завеса.

ДРУГИ ЧИН

У царевој одаји царевић учи; сестра му Ксенија оплакује погинулог вереника. Дајиља тешти и пева песму о комарцу. Царевић Фјодор уме боље и даје игру „пљескавац“. За време дечје забаве наилази, непримећен, цар Борис. Тени кћер и саветује сину да учи. Излива душу: у несрећи кћериној види казну божју својој грешној души. Немирање, све чека нешто. Влада мир са суседима, а са свих страна, јављају о бунама, глади и помору. Све је то казна божја. Цар не спава. Привиђа му се крвави лик убијеног царевића. „Очи му жагре, ручице склапа, моли за милост; — ал' милости не беше! Зјани му кръвава рана, самртни крик се његов чује... О, Господе Бог, же мој!“

Дворски бојар најављује кнеза Шујског, код кога се — ово Борису рече на уво — држе тајни скупови.

Борис изобличава Шујског, а овај подноси извештај о појави самозваница у Литви, за кога су се изјаснили и краљ и папа. Предочава опасност ако самозванец пређе на руску страну, где с Димитријевим именом може да изазове смутње у земљи. Борис наређује Шујскоме да се поседне граница и

шита: Зар мртва деца вакрсавају, и зар њима може да одговара један живи и крунисани, венчани цар. Пита, у неверици, Шујског да ли је оно убијено дете био Димитрије. А кад је Шујски изишao, Борис се гуши у грижи савести.

„Господе, ти не тражиш смрт за грешника. Помилуј душу грешног преступника, цара Бориса!

ТРЕЋИ ЧИН

1. слика. — У одаји *Марине* Миншек, кћери сандомирског војводе, која седи пред огледалом а пева јој хор девојака.

Марина отпушта девојке и даје своју арију: о љубави Лже-Димитрија, младој, а којега ће она зачарати, омамити и уза њу засести на престо тупоумних московита, који ће јој љубити скут.

Искрсава тајни језуит *Рангони*, који у име праве вере католичке захтева од Марине, да не бира средства, већ да свакако омаћија самозваница и да, чак и по цену части своје, пропагира преко Димитрија католичку веру у Русији.

2. слика. — Сцена у врту сандомирског замка. Ноћ, месечина. Ту је Марина самозваницу заказала састанак у попоћи. Самозванац, заљубљен, саопштава нам то и крије се иза дрвета.

Полонеза и хор у част Маринину, која ће помоћи својим супародничима да се докопају Москве. Улазе у замак.

Дует: Марина и самозванац. Он пун љубавног тепања; она просто тражи престо и круну царску. Григорије, гоњен њеном љубављу и распаљивањем, обећава да ће већ сутра у бој: за своја света права и да би њу могао попети на престо. Она га назива: царем. Из апозорнице пирмагната.

ЧЕТВРТИ ЧИН

1. слика. — У шуми код Крома. Нереди почину. Гомила довлачи и злоставља бојарину Хрушкова. Хор мушкараца и хор жена. Извикују се проклества насиљнику Борису. Гезазлени. Варлаам и Мисаил буње народ против Бориса. Језуити такође подбадају. Хаос.

Самозваница улази на коњу, проглашава себе царевићем и диже народ на Годунова, на Москву руских царева. А Гезазлени: „Лијте сузе чемерне! Црни мрак! Тешко Русији! О, роде мој, ти сузе мој!“

2. слика. — Седница бојарске думе. Осуђују из муке и на смрт самозваница — који још није ни ухваћен. Наилази Шујски и прича како је видeo цара, како цара муче привићења, како му се јавља мртви царевић, а он гони од себе авет његову са „иш!“

Улази Борис, који је то чуо, с речима: „Ко рече то, убице? Убице нема. Жив је малишан! А Шујскога за ово кривоклетство на точак сад!“

Шекспиров „Отело“ у Театру Пољском у Варшави: Казимир Јунош-Стенковски
у улози Отела и Сомборски у улози Јага,
Специјални снимак за Комедију г. Ст. Брезовског, Варшава. —

Šekspirov „Otelo“ u Teatru Poljskom u Varšavi: Kazimir Junoš-Stenkovski u ulozi
Otela i Somborski u ulozi Jaga.
— Specjalny snimek za Comœdię g. St. Brzozowskiego, Warszawa. —

А затим, као да ништа није ни било, преклиње бојаре за помоћ у невољи.

Шујски предлаже да се саслуша стари Пимен, који чека пред вратима да саопшти неку важну тајну. Међутим, Пимен исприча тајну — визију — једног слепог старца — пастира, који је у сну чуо детини глас, који га позива у Углич, на свој гроб у Преображенском храму, па да се тамо помоли Богу стари дедица за душу његову алђеоску. Димитрије се зове, и велики је чудотворац за руску земљу.

Борис пада, онесвешћен. Зове царевића-наследника, тражи кострет. Даје царевићу савете и препоручује да не испитује пут по којем је он, Борис, дошао на царски трон. Нека само царује по правди, нека чува веру и воли сестру! Препоручује сина Богу. Љуби га последњи пут и умире. Последње речи: „Опости, Боже!“ и „Опростите бојари!“

Хор: „Бог да прости!“

Интервјуи

Пред премиеру о Борису Годунову

За „Царском невестом“ и „Борис Годунов“. После Римског-Корсакова Мусоргски. Загреб их има више на репертоару, тих руских ствари које су казале Европи нешто ново и унели свежину у музичку атмосферу која се већ увек гушила у својим властитим уздисајима. Загрепчани су из нове руске оперске литературе чули још у својој Опери и **Сњегурочку**, и **Кнезз Игора**, и ту скоро, пред крај прошле сезоне, **Сорочински сајам**. Дакле, све у главном, што проходи Европом у победоносном шествију из северних страна Европе...

НЕКОЛИКО РЕЧИ ОД Г. ИВ. БРЕЗОВШЕКА КОЈИ ДИРИГУЈЕ БОРИСА: ИЗМЕЂУ ПРОБА

— Дакле, ми смо сад на Мусорском, том генијалном некада јем гардиском официру, који је толико волео композицију да је, иако још недовољно технички припремљен, успео да дође у такво једно горостасно дело као што је Борис (1871). Али оно што он није био у стању да сам сврши до kraja онако како треба, свршава за њега његов пријатељ Римски Корсаков — поновну инструментацију, реинструментацију „Бориса Годунова“, и отклањање извесних чисто техничких недостатака и мана. Римски Корсаков је на ово имао у толико више права што је опера стварана на његове очи. Уосталом, у новије време извршен је, из Берлина, покушај да се ова опера даје онаква каквом ју је Мусоргски био написао, па је за то тражена портитура из Петрограда... Код нас се, разуме се, ова опера даје по преради Римског-Корсакова, у девет слика, јер оно са Берлином је само био покушај.

— У почетку Бориса нису схватили ни на дому, у Русији?

— Ќије поред свега тога што је то једно од највећих дела које је модерна оперска литература дала у последње време. Мусоргски је ту пробио онај зачарани круг, у коме су Бетховн, Моцарт и Вагнер мађиски држали целокупно стварање на пољу оперске музике. „Борис Годунов“ је строго националан и по композицији, и по либрету и по основном народском тону и карактеру музике и мотива... Сад се **Борис** даје у свима већим операма, пролазећи тријумфално цивилизованим светом: и Старијим и Новим. Око нас видели су га, први пут ове сезоне, Беч и Букурешт. За успех Бориса на страни, после рата нарочито, има доста заслуге Дрезда, која је прву представу Бориса дала с руским редитељем. И, после, Париз.

— Ви, г. Брезовишек, диригуете и „Царску Невесту“. Вероватно сте зато, првенствено Ви, добили и ову другу руску оперу, као специјалиста за руске ствари?

— Ќије тако. По среди је случајност. У толико пре што и ја морам сматрати да би такво „специјалисање“ дало једно сувише мало и ограничено поље за музичара. Код нас се репертоар дели између г. г. Христића, Матачића и мене. Али кад је већ — случајно — мени допала ова дивна опера, ја на њој радим с особилом једном љубављу, а најсрдачније потпомогнут од Управе, солиста, оркестра и хора у жељи да се ово колосално дело достојно изнесе.

— Велики рад?

— На Борису Годунову радио се више него на сремању икоје друге опере. Студија опере почела је још половином септембра. Премијера је, као што знате, 20. о. маја. На Годунову се, дакле, радио више него на ма чему другом.

СА РЕДИТЕЉЕМ, Г. ПАВЛОВСКИМ

— Вагнер и Мусоргски?

— На Западу је само Вагнер успео да створи — донекле само — синтезу између речи и музике. И Мусоргски је пошао тим путем, али потпуно независно од Вагнера, без икаквог утицаја са те стране. Па је, у прво време, Мусоргскова музика Бориса била свету толико нова и чудновато — настраја, да је чак ни најбољи руски музичари, као на пример Направник, пису могли примити. На Мариинској сцени дошло је до жестоке борбе, која се свршила скидањем опере с репертоара. Мусоргскога просто пису разумели. Чак ни после нове оркестрације Р. Корсакова. Тек после четврт столећа од постанка Б. Годунов је почет био сматрати се генијалним делом, па и ту има делоч да захвали приватној, Мамонтовској сцени у Москви, и Шаљапину. У Паризу га је изнео Ђагиљев, а после тога настао је тријумфални поход кроз свет.

— Борис Годунов је једно грандиозно дело и у томе смију што ту редитељ има да оперише масама...

Пред премијеру Мусоргскоге опере „Борис Годунов“ у београдској опери: Редитељ Павловски и диригент М. Брезовићек,

1. Јован Јеремић, секретар и члан Народног Позоришта у Сплиту. 2. Ватрослав Хладић, члан осечког казалиште.

1. Jovan Jeremić, sekretar i član Narodnog Pozorišta u Splitu. — 2. Vatroslav Hladić, član osječkog Kazališta

Премијера Стевановићеве „Смрт Уроша V.“ у београдском Народном Позоришту. V. чин, последња сцена: смрт Урошева. С леве: Вукашин (Раденковић), Урош (Јовановић), око њега Милица (Арсеновић), Таборска (Габорска и Арсеновићка), Марко Краљевић (Добрић) и Роксандра (Милутиновић).

— Фото: Вл. Бенчич, Београд. —

= И наша позорница тражила је своја права: велике хорске масе, нарочите глумце-солисте, а не само — певања. Уметници су радили с највећим одушевљењем. Они су сами тражили пробе. А режиски, и иначе, опера је спремљена за сразмерно кратко време. Редитељски посао ограничено се само на децембар, пошто су Божић и „Урош V“ окрњили 16 дана... Хорови су попуњени драмским хором (са 24 члана), и ови улазе у акцију на нарочито изразитим местима, као појачање. Пошто је ова народна музика веома драматична, хор има зато огроман значај. У том погледу идемо путовима реалне психолошке драме, зато што је и музика Мусоргскога и време у коме је она поникла једно време реализма у позоришној уметности и у уметности у опште. На првом месту у сликарству. То је т. зв. **епоха передвижњика**, са славним Рјепином на челу. Под тим утицајима хорске масе морају располагати највећом мером динамичности, а не статичким стилизованием.

— Како дајете Годунова. С изменама?

= Апсолутно без сваких „coupriges“. Не мењамо, не сецамо, не бришемо. „Борис Годунов“ даје се потпуно као у Русији, у бив. царским позориштима. Благодарећи покретној позорници можда ће се прве представе некога касније завршити, али ће после ићи глађе... После, неке улоге студирају се у двема поделама. А костими и декор, то је све документовано, израђено по документима, по сликама, гравирама и сл. из оног времена. Сами костими узети су из „Царске Невесте“, па ипак начинило се једно педесетак нових. Ова опера написана је с колосалним осећањем и познавањем сцене и са много разноврсности и шаренила. Она се мора долично и дати и радо већујем да ће наш рад, где смо сви, без изузетка, уложили максимум старања, дати резултате...

— Један датум, г. Павловски, ако ћаво не умеша своје прсте.

Редитељ „Бориса Годунова“ осмехну се добродушно, слеже раменима и похита на сцену, да некоме нешто каже. Всевратно једно „ради старатеља“ — стараћемо се — чиме је заустио да се и од мене оправсти, али је ова реч сиде на сцени сила преча, па се тамо и изгубила, негде у кулисама. То јест, истрошила се, продуктивно.

К. Псеудоним.

Руси

„Бура“ Островскога

24. о. мца приредиће „Руско драмско друштво“ у Мањежу у корист Литерарног Савеза руског свечану представу: „Буру“ од Островскога („Гроза“). Екатерину игра г-ђа Минсветова, Кудрјаш биће г. Јурењев. Режира г. Сибирјаков. У овој представи узимају учешћа, и руски књижевници г. г. Ксјуњин, Жуков и Шатковски.

Мало проветравања

Криза бечких позоришта

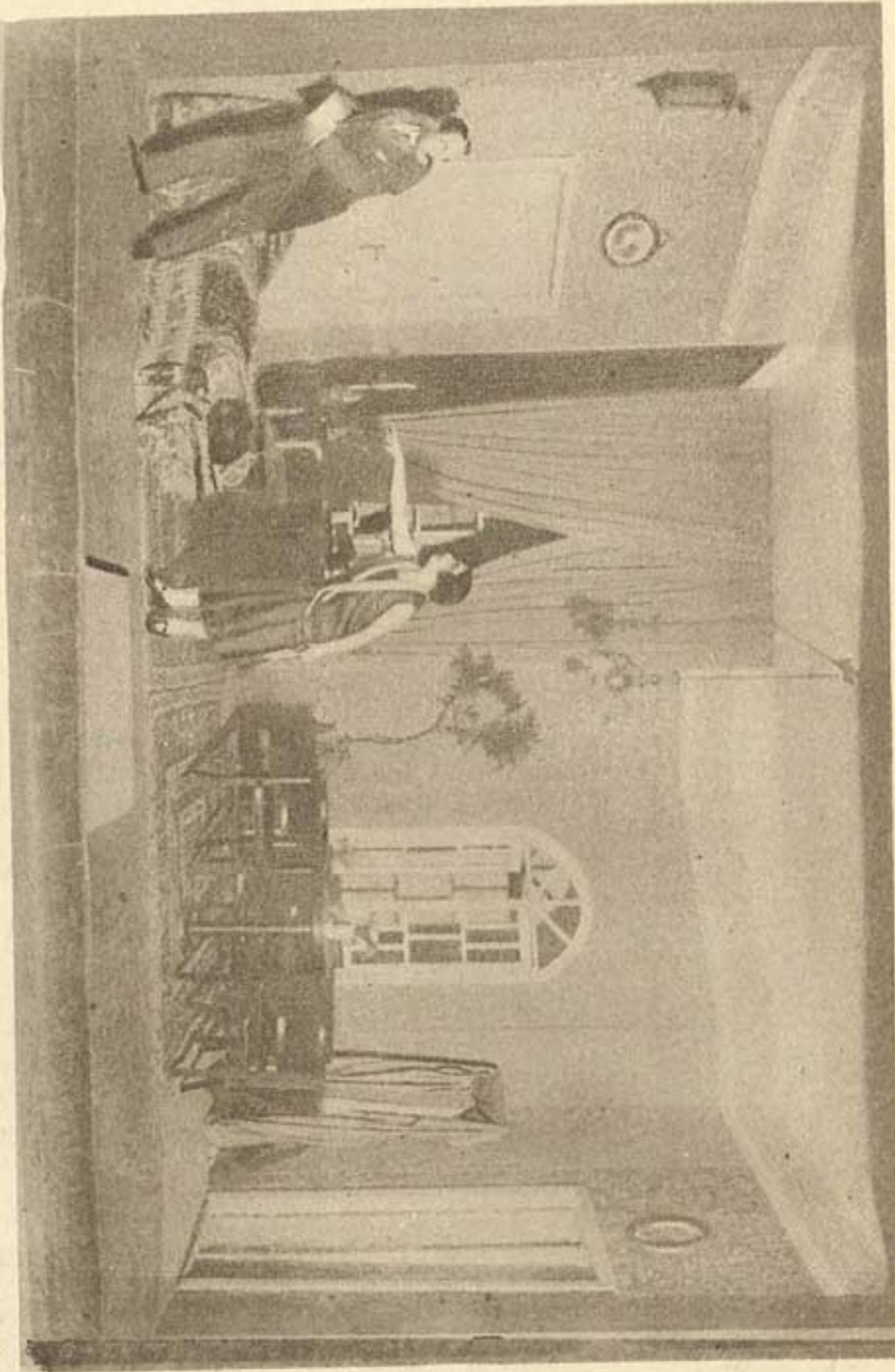
Беч, јануара.

Није то само код нас, у „обласним шатрама“. То је и овде, у Бечу који је, бар за Немце, кроз деценије важио као позоришни град, и као „*primus inter pares*“. Сад, у божићним додатним бечким листова, говорило се много о материјалној кризи бечких позоришта. Говорили су, у првом реду, стручњаци. Саме не *Макс Рајнхарт* који има своје позориште, „Theater in der Jesefstadt“ позориште које ради, има успеха и моралних и материјалних, даје добру, про branу литературу, и ако не немачку, и најмање немачке класике као „Burg Theater“ (скоро, Клајста!), и поседује најбољи глумачки материјал који Беч може да даде. Најзад, за оцену стварног положаја бечких позоришта у овај тренутак, мишљење Рајнхартово не би било ни морално. Он није „домаћи“, није Бечлија. После ни његов начин режирања није онакав какав се у Бечу, готово правилно, практикује. Он је сад потпуно на трагу художственика: Глумац није ништа ако није подвргнут целини, и ако та целина није једно стварање, из ваздуха, из средине, из речи, из идеје дела, и из својих сопствених ткања. То је скоро потврдила једна „Aimée“ (Aimer, у Француском оригиналу) од Жералдија. И, преокласно.

Дакле, Рајнхартово мишљење може да остане по страни, и ако оно служи као добар указивач путева, нарочито за једну размажену публику као што је бечка. Доказ: практични резултати; материјални; уметнички; одабравања публике; општи подстречи у новинама, осим у националистичкој штампи. Али зато вреди испитати одговоре других позоришних директора, „домаћих“, бечких, нарочито оних који су на челу првих позоришних институција, савеза, „Bund-a“: Burg Theater, Academie — Theater, Staatsoper.

„Бечки лист, „Wiener Neueste Nachrichten“, поставио је о Божићу, питање: Да ли Беч може и даље остати позоришни град? Питање је постављено приликом извесних неугодних појава: слома неких позоришта (као „Modernes Theater“), и одласка најталентованијих глумаца у иностранство. Да то није дегаданса бечког позоришног живота? пита лист. Је ли појава моментане природе? Из разлога неутешних економских односа? Или је то знак дефинитивног скретања бечких позоришта с оне линије која је некад ишла тако високо?

Одговорили су: Др. Виктор Пригел, председник уједињених позоришта (die Bundestheater); Франц Шалк, директор бечке „Staatsoper“; Франц Хетерих директор „Burgtheater-a“; Д-р Рудолф Бер директор позоришта „Deutsches Volkstheater“ и „Raimund-Theater“ и директор Фердинанд Екл.

Б. НУШИЋ: „Тако је морало бити“, II чин у сарајевском Народном В. НУШИЋ: „Tako je moralo biti“, II čin u sarajevskom Narodnom позоришту. На сцени: Кешелевић и Новаковић.

Фото - Ђ. Ђорђић, Сарајево

Вера Шмитерлоев, шведска наивка, која је гостовала у Француској на Ривиери у снимању филма „Флиртови капетана Карлсона“. Напунила је двадесету годину. Пре годину дана свршила је драматску школу у Штокхолму и одмах примљена у тамошње Краљевско Позориште, за које ју је агнажковао Ренфт, штокхолмски позоришни краљ. Као киноглумица дебитовала је 1922. године, а улога коју је креирала у „Флиртовима капетана Карлсона“ шеста јој је по реду. Са својом плавом којом и крупним плавим очима мало зачудљена погледа, Шмитерлоева је права лутка од саксонског порцелана.

Vera Šmilterloev, švedska naivka, koja je gostovala u Francuskoj, na Rivieri u snimanju filma „Flirtovi kapetana Karlsona“. Napuniла je dvadesetu godinu. Pre godinu dana svršila je dramatsku školu u Štokholmu i odmah primljena u tamošnje Kraljevsko Pozorište, za koje ju je agnajzovao Renft, Štokholmski „pozorišni kralj“. Kao kinoglumica debitovala je 1922. godine, a uloga koju je kreirala u „Flirtovima kapetana Karlsona“ šesta joj je po redu. Sa svojom plavom kojom i krupnim plavim očima malo začudljena pogleda, Schmilterloeva je prava lutka od saksonskog porcelana.

Одговори се дају свести на ове основне мисли:

1) Диференциовања, која су у последње време све више акутна, између културе и цивилизације узрок су општој позоришној кризи у Европи. То више него економски разлоги. Велик интерес који је, још до пред рат, владао за уметност уступно је место потенцијалном интересу за науку. Па ипак, позоришна уметност у Европи не би морала да пролази кроз толике критичне перипетије да може да покаже драмских дела од праве стваралачке вредности. Стога је данас проблем публике, у исто време, проблем позоришта од високе вредности. Да-кле, да се има публика, треба имати добру драмску литературу у одличном приказу. (Др. Пригел).

2) Општа физиономија нашег времена у знаку је што веће краткоће, што брже, што краће, што несмисленије, или, боље речено, све оно што се уклања сваком смислу, сваком размишљању. Тешко ће се данас наћи човек да два пута прочита једну те исту књигу, или два пута види једну те исту представу. Јер, при сваком „репетовању“, при сваком ступању у трајне и легитимне односе са највишим областима духа, савремени човек постаје свестан своје празноглавости и својих неспособности. Ту је, сад, проблем једног и сваког позоришта: у колико оно рачуна с највишим духовним изразима, несумњиво је да неће успети, јер они траже сабраности, концентрације, спреме и, уопште, један виши ниво. Али, то не значи предају људи од укуса пред овом дезастрезном конкуренцијом кина, радија, грамофона. Напротив, напора. (Шалк.)

3) Наше време нема једног јасног, једног одређеног духовног правца. Нема га ни у позориштима великих градова чији се репертоарски план, по својој многостручности, приближује плану ранијих дворских позоришта. Значи: наше време треба нових идеала с новом снагом подстрека који ће утицати ублажијући на ову општу привредну депресију, неизвесност, нервозност, беспомоћност, безнародност, обесхрабреношт. Али, сад, шта је — ту је. Позориште, ако хоће да има хлеба, мора да рачуна с оваквим, какво је сад, моралним расположењем публике. Публика жеће проблема, неће тенденција. Нећемо јој их ни дати. Тако кад се насити, обуче, добије добар и јефтин стан, ми ћемо заузети став и према духовним питањима човечанства, и с ватром и ентузијастички даћемо их гомили. (Хетерих.)

4) Светска литература последњег времена нема добрих комада. Испрпео се и француски жанр салонске комедије. У критици модерне драматургије једини још Енглеска стоји управно, нарочито Шо. Све друго је на терет и позоришту и публици. (Бер.)

Одговори бечких позоришних стручњака, од прилике у овоме су што је изнесено. По тој основној линији третира се и материјална декаданса бечких позоришта. У главном: што боље драмске продукције, и што савесније обрађених представа.

Економске прилике долазе у други ред. Али, Беч је велики град, са извирећим развијеним „увозом странаца“, и може увек рачунати на просечно добру посету бар у оним позориштима која имају својих славних традиција, и, сходно духу времена, својих великих и вештих реклама. Код нас, изгледа, економски би проблем дошао на прво место, можда с изузетком Београда и Загреба. Другде свуда то најпре. После, на супрот бечкој, наша публика је млада, без духовне истрајности, и њене позоришне радозналости, као у сваке примитивне публике, трају врло кратко. Њој би требало давати, дакле, промена, али у добром издању и по систематизованом плану. Само, ко мисли на то?

У осталом, једна анкета у „Комедији“ по овим питањима не би била неумесна: мало проветравања тешког, устајалог позоришног раздуха . . .

Б. Јевтић.

Божићни поклони

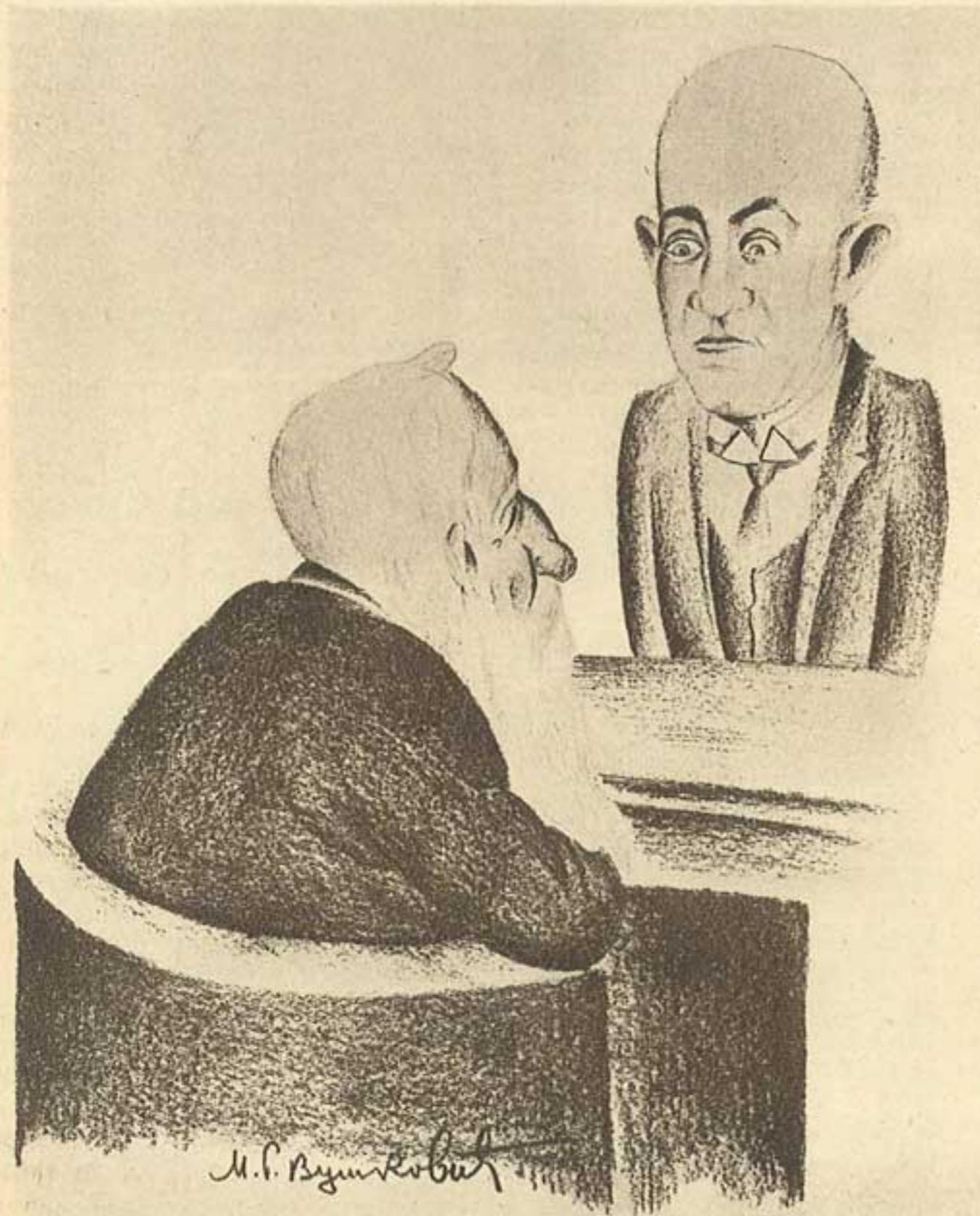
Нови изуми у архитектури. = Вардар у позоришној згради. = И тако даље = све у Скопљу

Време божићних поклона у Скопљу прошло је и радосно и тужно, како за кога. Народ — од нашег позоришта добио је за божићне празнике осам представа узастопце, све из националног репертоара; глумци — напоран рад, али у исто време, као захвалност управе „Позоришну редуту“ (учи Нове Године) у корист глумаца. Инжењери и радници нове позоришне зграде добили су дуготрајни одмор, јер Министарство Грађевина до сада још није послало планове за гледалиште и зграду позорнице, а првог деце које је имало да инсталира централно грејање — банкротијало је. Сем тога, Министарство Грађевина одобрило је све кредите осим кредита за монтирање позорнице и бинске светlostи. (Занста је то интересантно: како је замишљено позорите без бине и без осветлења! Неки нови изум!) Управник г. Карадић као поклон добио је поновну бригу да иде у Београд и да моли, тражи и трчи по министарствима, да би Нова Зграда, на крају крајева, добила план гледалишта, а несреника позорница и осветлење — кредите.

За то време у једном делу зграде пукле су цеви и Вардар ушао у Нову Зграду и без улазнице, ваљда као неки протест противу скрога и несолидног рада.

Плачмо ми, грађани, очекујући нову позоришну зграду; излачу глумци за удобним гардеробама, редитељ за позорницом, управник од муке да његови напори у овоме правцу не прођу без сваке помоћи ма са које стране; и нови кров на

Око чвора — Oko čvora

БАЈА (Пецији): — Чујеш ти... овај... пеџашош што мрсиш и размршаваш неке велике чворове... Мени би, знаш требао неко да ми размрси неки подебео чвор у радијалном клубу, па... онај... ја као мислим, накар нас после и напала, знаш, она по-
серишна критика.

БАЈА (Пецији): — Чујеш ти... овај... пеџашош што мрсиш и размршаваш неке велике чворове... Мени би, знаш, требао неко да ми размрси неки подебео чвор у радијалном клубу, па... онај... ја као мислим... макар нас осло и напала, знаш, она по-
серишна критика.

Грациозна поза једне прослављене играчке у Њујоршком Стренд Роуфу: полунаого и пљувршком Strand Roofu: полунаого тело и слободно у служби чисте уметности.

Graciozna poza jedne proslavljene igračice u nyjorškom Strand Rufu: polunago i pljuvrskom Strand Roofu: polunago telo i sluzbi ciste umetnosti.

новој згради плаче... плаче... јер тај кров већ — прокинињава. Заиста, ово је све из царства анекдота и пиканерија!

Али док се те анекдоте саме причају, стара зграда ради, и ради са добрым успехом; са добром посетом и са лепим глумачким напором. Сад смо имали две успешне премијере: „Електру“ од Хуга фон Хоффманстала (по Софоклу) у режији г. А. Вирешчагина и „Кад бих хтела“ у режији г-ђе А. Лескове. „Електра“ је већ четири пута напунила кућу (2 пута, као што смо већ јавили, давала се уз нарочито снижене цене за ћаке, као уматије). Конференција г. дра Сланкаменица пре представе. Стилизовани декор, стилизовани начин читаве режије и музика Менделсона начинили су представу врло интересантном. Нарочито љубав истаки г-ђу И. Раденковић (Хризотемида), која је била сва у стилу: и својим ритмом, и дикцијом, и покретом, и гестом. Добре су биле: г-ђа Д. Чимић (Клитемнестра), г-ђа Ж. Срдановић (Електра), као и сви остали судедовати.

„Кад бих хтела“, у режији г-ђе А. Лескове, прошла је као једна друга француска комедија пре ње у нашем позоришту. У њој се видео напорни рад г-ђе А. Лескове као редитеља, да споји у хармоничну целину све чинкасте дијалоге и ћаскање. Глумци су, на челу са г-ђом Лесковом (Жермена) и са г-ђицама Д. Марковић, Д. Илић и г.г. М. Орловић, Р. Ђурић, Б. Јовановић, М. Мајнарић били врло добри.

У прешлом допису за „Комедију“ заборавили смо споменути сценографа, академског сликара г. И. Кјулева, који већ четири године ради напорно у нашем позоришту и врло често, у заједничком раду с редитељем, даје интересантне и изврсне радове.

С. Д. Г.

Најпр

Шта Београд спрема

Год сада се у београдском Народном Позоришту спремају: на првоме месту *Света Јованка* од Бернарда Шоа, коју режира г. М. Исајловић; г. др. Гавела, наш нови директор драме, спремиће *Фигаровљеву женитбу*. Уз то ће се, да би се искористили ансамбл и време (Св. Јованка ће запослiti цео мушки ансамбл) репризирати *Миш*, којим се хоће да даде само добар театар без икаквих других претензија осим горе наведеног разлога искоришћавања.

Г. Ј. Ракитин спремиће Пиранделовог *Хенрика IV*.

Као прва домаћа премијера ставиће се на репертоар комад г. Душана Николајевића „На минима љета“, вероватно још у фебруару. Режира г. Гинић.

Mi i Česi

„Zrinski“ и Bratislavi

Zaslugom „Чехословачке југословенске лиге“ и градоначelnika Bratislave, управа Nar. Divadla u Bratislavi 1 decembra izvela је Zajčevu operu „Nikola Šubić Zrinjski“.

Филм

Вариете

Овакви и слични наслови најчешће обраћају пажњу публике на себе. Свако ко прочита овај наслов помислиће одмах на прави вариете и већ ће видети голишаве прилике на високим столицама, прначки цез, младе бонвиване и старије богаташе који долазе у вариете да проведу време, не водећи рачуна о томе колико ће потрошити.

Сасвим је природно да наслов не вара. Филм заиста у себи садржи све одлике вариетског живота. Нису наравно изостали ни цељбенди ни паркетне игре, велике продукције а кроз све се провлачи интиман живот пун интрига, које се дешавају иза кулиса.

Наравно да не би могло бити ни заплета и расплета, да нема љубави те се кроз цео филм интересантно развијају и прави љубавни догађаји.

Реално су ојартани разни барски типови као што су професионални играчи, бармикseri, курири руси, боксери и различити богати страници, супуди Енглези себични балканци, талантли америчани и други елегантни Французи.

Главна водећа улога поверила је чаробној Лији де Пути а друга улога дата је Емилију Јанингсу, који има необично великог успеха у „Последњем Човеку“.

ЧУВАЈТЕ СВОЈЕ ЛИЦЕ

ој штетног учника сапуна, који Вам производи бубуљице, лишаје, прераше наборе и ине кожне маље. Употребљујте за прање лица једино перфектно од много лечника препоручено средство Паришку емулзију

„Visaginе Adelina Patti“ чиме ћете постићи трајну свежину тена и ослободити се свију кожних нечистота. Признанице стижу дневно. Добива се у лекарнама, дрогеријама и парфимеријама уз цену од 30 динара по бочици. :— Главно стовариште за Југославију;

Загреб, Гајева улица 8

Visaginе
ADELINA PATTI

„Пег, срце моје“ у београдском Мањежу:
Д. Милошевић-Гњатићева као окрутна ку-
зина Етел са својим финим салонским
кученцетом.

„Peg, srce moje“ u beogradskom Manježu:
D. Milošević-Gnjačićeva kao okrutna ku-
zina Etel sa svojim finim salonskim
kučencom.

Фото: Ђа. Бешчић, Београд

Одговорни уредник Никола Б. Јовановић. Власник „Илустрација“, Београд. Годишња прет-
плата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата се шаље
у Београд, Косовска улица, 11. — „Макарије“ А. Д. Земун.